

Основні підходи до визначення професійної придатності учнівської молоді в умовах сучасної освіти

Професійна придатність визначається сукупністю психічних і психофізіологічних особливостей особистості, які необхідні й достатні для досягнення суспільно прийнятної ефективності в тій чи іншій професійній діяльності. Визначення професійної придатності має складати чітку систему взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих компонентів, які уможливають одержання достовірної й надійної інформації щодо прогнозування успішності формування професійно важливих якостей учнів і можливостей їхнього професійного розвитку. Оцінювання професійної придатності майбутніх фахівців має ґрунтуватися на комплексному підході до вивчення цілісності кожної особистості, дослідження динамічних психологічних процесів її розвитку, оцінювання фізіологічних властивостей.

Практична реалізація цього процесу вимагає дотримання низки принципів положень, які визначаються методологією психологічного обстеження й організаційних форм його проведення. Визначення професійної придатності спрямоване на досягнення збалансованості між професійними інтересами, можливостями молоді людини та потребами суспільства в конкретних видах професійної діяльності. Діагностування професійної придатності учнів – це комплексна науково обґрунтована система форм, методів та засобів впливу на особу з метою оптимізації її професійного самовизначення на основі врахування особистісних характеристик [2].

Визначення професійної придатності уможливорює виявлення індивідуальних особливостей і перспектив професійного розвитку майбутніх фахівців за допомогою методів психодіагностики. Сучасні методи психодіагностики забезпечують отримання кількісних і якісних результатів визначення професійної придатності особистості, що досягається завдяки стандартизації інструментів замірів та регламентації процедури [4].

Для забезпечення досить високої прогностичної цінності та надійності методик потрібно керуватися такими принциповими положеннями: принцип наукової обґрунтованості, принцип

об'єктивності і принцип практичності. Так, принцип наукової обґрунтованості уможлиблює використання методик досліджування й оцінювання особливостей особистості, які професійно важливі для того або іншого виду діяльності і визначаються за результатами психологічного аналізу. Реалізація принципу об'єктивності передбачає створення і підтримання в період діагностування стандартності обставин, що включає методики обстеження, інструкції, організаційні форми експерименту, форми реєстрації, аналіз й інтерпретацію результатів дослідження. Недостатня стандартизація умов проведення дослідження призводить до зниження ефективності методик, а отже, і їхньої цінності [1]. Принцип практичності сприяє використанню методик, які не вимагають будь-якої спеціальної довготривалої підготовки суб'єктів дослідження.

Основними вимогами до методик, які використовують при визначенні професійної придатності, є: прогностична цінність, надійність і диференційованість.

Так, прогностична (інформативна) цінність методик характеризує міру можливості методики виявляти відмінності у вираженні властивості, що вивчають в осіб із різним рівнем розвитку цієї функції, і врешті – з різним рівнем успішності навчання або практичної діяльності. Іншими словами, величина прогностичності цінності методики визначає міру можливостей правильного передбачення професійної ефективності осіб, яких обстежують. Прогностичність методики заміряють коефіцієнтом кореляції між результатами обстеження й успішністю діяльності. Надійність методик – це міра стабільності результатів, які одержали за допомогою конкретної методики при повторних дослідженнях того самого суб'єкта дослідження. Надійність заміряють коефіцієнтом кореляції між окремими рядами результатів, які одержали під час обстеження групи суб'єктів досліджень однією методикою. Як міру надійності можна використати такі показники: дисперсія помилки заміру, коефіцієнт надійності. Вимога до диференційованості методик означає, що кожна методика повинна бути спрямована на оцінку відповідної функції. Треба, щоб кореляція між результатами вибраної методики й інших методик, які спрямовані на оцінку інших функцій, була найменшою [3].

Таким чином, визначення професійної придатності має ґрунтуватися на системному, комплексному, діагностичному

підходах, що сприятиме цілісному вивченню психологічних особливостей і можливостей особистості. Висвітлені аспекти не вичерпують усіх аспектів проблеми визначення професійної придатності. Концептуальні зміни у сучасній професійній освіті, які зумовлюються основними тенденціями педагогіки компетентності, передбачають вдосконалення системи визначення професійної придатності. Подальшого вивчення потребують і педагогічні засади організації цього процесу, моніторинг якості діагностування професійної придатності; аналіз методик й технологій її визначення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дещенко О. Вивчення здібностей учнів з метою профорієнтації / Олександр Дещенко // Наук. зап. Сер.: Педагогіка / Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка [та ін.]. - Т. 2007. - № 8. -С. 223-227.

2. Діагностика старшокласників у профорієнтаційній роботі / [упоряд. Т. П. Стеблян] // Формування національно свідомого господаря землі як складова виховання громадянина держави в умовах сільської школи: (з досвіду дослід.-експер. роботи Великобурім. загальноосвіт. школи І–ІІІ ступенів Чорнобаїв. р-ну) / Черкас. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. працівників [та ін. ; авт.-уклад. Упир Л. М.]. – Черкаси, 2007. – С. 55–68. – (Експериментальні освітні заклади Черкащини).

3. Массанов А. В. Діагностика психологічних бар'єрів у професійному самовизначенні особистості / Массанов А. В. // Актуал. проблеми практ. психології: Всеукр. наук.-практ. конф., [18–19 квіт. 2006 р., Херсон] / Херсон. держ. ун-т; Ін-т психології, історії та соціології [та ін.]. – Херсон, 2006. – С. 140–143.

4. Методи психодіагностики в системі профвідбору : метод. посібник / [авт.-уклад. В. В. Синявський та ін.] ; М-во праці та соц. політики України, Держ. центр зайнятості. – К. : [б. в.], 2007. – 287 с.